

“Без бібліятэк не было б і навукі”

З нагоды юбілея з вядомым вучоным, загадчыкам кафедр гісторыі і музейнаўства БУК Анатолем Пятровічам Грыцкевічам сустрэлася старшы выкладчык кафедры бібліяграфіі і дакументазнаўства ФБІС Любоў Іванаўна Даніленка.

— *Анатоль Пятровіч, з 1975 г. Ваша дзейнасць непарыўна звязана з Мінскім інстытутам культуры, затым — Беларускай універсітэтам культуры. Чым былі адметныя гэтыя гады? Разам з юбілеем універсітэта мы рады віншаваць Вас з яшчэ адным юбілеем — 40-годдзем навуковай дзейнасці. У 1960 г. выйшла Ваша першая кніга. Што значыць юбілей для гісторыка?*

— Юбілей — гэта падсумаванне зробленага даследчыкам, пераацэнка былой працы, вычыяненне асноўных накірункаў, а калі удаецца, то і канцэпцый. Таму юбілей для гісторыка — дата працоўная і ў некаторай ступені навучальная.

— *Анатоль Пятровіч, Ваша навуковая спадчына дае багаты матэрыял для краннаўчай дзейнасці бібліятэк. Не толькі першая кніга — гістарычны нарыс “Слуцк”, але і шматлікія іншыя насычаны мноствам геаграфічных назваў. Данінай гістарычнай геаграфіі з’яўляецца апублікаваная Вамі карта тэрытарыяльна-адміністрацыйнага дзялення Беларусі ў XVIII ст. Як узнікла такая цікавасць да мясцінаў Беларусі?*

— Я геаграфію люблю з дзяцінства. Гэта звязана з маім паходжаннем. Сам я нарадзіўся ў Менску, а мае родныя са Слуцка. Мяне заўсёды цікавілі населеныя пункты, тыя жаўнерскія вёскі, у якіх жылі мае родныя. Гэта — малая радзіма. З любові да сваёй роднай мясцовасці пачынаецца любоў да радзімы — Беларусі. Геаграфічны фактар вельмі важны і ў гісторыі, навуцы, адукацыі і ў самавызначэнні асобы.

— *У пачатку навуковай дзейнасці Вам давялося як бібліёграфу складаць геаграфічныя паказальнікі да зборнікаў дакументаў “Белоруссия в эпоху феодализма”. Уражае разнастайнасць геаграфічных аб’ектаў: “деревня”, “город”, “местечко”, “имение”, “застенки”, “двор”, “слобода”, “фольварок”.*

— Я стараўся пры гэтым даць іх дакладнае месцазнаходжанне, адзначыць адміністрацыйную адзінку, у склад якой уваходзілі розныя населеныя пункты.

— *Анатоль Пятровіч, будучы студэнтамі першых выпускаў Мінскага інстытута культуры, мы амаль кожны дзень сустракалі Вас у “беларускай зале” Дзяржаўнай бібліятэкі БССР. Дазгэтуль захавалася ўражанне, што для Вас бібліятэка як родны дом. Якую ролю на самой справе адыгрывае для Вас бібліятэка?*

— Без бібліятэк не было б і навукі. Можна было б зачыніць і Акадэмію навук і ВУН, але, калі б засталіся бібліятэкі, то навука б выжыла. Бібліятэкі (а для гісторыка і архівы) назапасілі столькі ведаў, што іх хоць на многія пакаленні. Будуць новыя формы захавання інфармацыі, але без бібліятэкі ніводзін чалавек не абдыдзе. Бібліятэка для мяне асабіста адыгрывае вельмі вялікую ролю. І перш за ўсё Нацыянальная бібліятэка, а ў ёй — аддзел беларускай літаратуры. Усе супрацоўнікі бібліятэкі, пачынаючы з дырэктара і загадчыц аддзелаў да проста бібліятэкараў, — мае родныя людзі. Тут мяне часта дапускалі ў святыню — кнігасховішча. Часам даходзіла і да смешнага: я лепш за некаторых бібліятэкараў ведаў, дзе стаіць, напрыклад, “Volumina legum” (збор законаў Рэчы Паспалітай). У Акадэмічнай бібліятэцы і бібліятэцы універсітэта кудыліся я больш хаджу ў аддзел рэдкай кнігі.

— *Вам даводзілася быць наведвальнікам і карыстальнікам замежных бібліятэк. Падзяліцеся, калі ласка, Вашымі назіраннямі.*

— Дзе ні бываю, адразу іду ў бібліятэкі. У Польшчы працаваў у Нацыянальнай бібліятэцы, бібліятэках Варшаўскага, Беластоцкага, Люблінскіх (імя М.Складоўскай-Кюры і асабліва — каталіцкага) універсітэтаў. У 1995 г. у Парыжы я наве-

даў Нацыянальную бібліятэку Францыі. У Англіі быў у бібліятэцы Кембрыджскага універсітэта. Тут я пабачыў Беларускае савецкае энцыклапедыю, а ў каталогу беларускай кнігі — нават адну з кніг Скарыны. Гэта — скарбніца ведаў міжнароднага характару. Асабліва мне спадабалася бібліятэка імя Ф.Скарыны ў Лондане. Я там працаваў і днём, і вечарам. І дзякуючы дырэктару бібліятэкі айцу Аляксандру Налсоу я прагледзеў яе ўсю. У Ватыканскай бібліятэцы, як і ва ўсім Ватыкане, працуюць ад дзевяці да дзвюх гадзін. Уразіла адсутнасць камп’ютэрызацыі. У картатэках — рукапісныя карткі, запіўныя яшчэ ў пачатку стагоддзя. Сярод бібліятэкараў няма жанчын. А бібліятэкар з такой годнасцю выдаваў кнігу, быццам свецкі чалавек трымаўся на дыпламатычным прыёме.

— *Думаю, чытачам будзе цікава даведацца і пра Вашу прыватную бібліятэку?*

— Пачаў збіраць бібліятэку, калі пачаў цікавіцца гісторыяй, тады мне было 22 — 23. Добра памятаю, першай кнігай была “Киевская Русь” Б.Д.Грекова. Дзе бываю, набываю кнігі па сваёй спецыяльнасці. Прыватная бібліятэка ў асноўным навуковая. Значная частка кніг на беларускай мове, шмат кніг па-польску, па-руску, больш дзесятка кніг на літоўскай мове. Ёсць нямецкія кнігі, некалькі французскіх, крышку — на ангельскай мове. Стараюся набыць цяперашнія беларускія навінкі. Некаторыя аўтары дараць мне свае кнігі. Цяпер мая прыватная бібліятэка стала такой, што я стаў радзей хадзіць у Нацыянальную і Акадэмічную бібліятэкі. Я гадзінамі магу сядзець са сваімі кнігамі. Часта знаёмыя звяртаюцца, каб наведзі даведкі. Акрамя бібліяграфічных выданняў па гісторыі, асноўны бібліяграфічны даведнік вось тут (дакранаецца рукою да галавы). Бібліяграфічная памяць часта дапамагае ў рабоце са студэнтамі і з калегамі.

— *Як высвятляецца, да бібліяграфіі Вы маеце даволі разнастайнае дачыненне. Вядома яшчэ, што Вы былі і навуковым рэдактарам 4-х выпускаў бібліяграфічных паказальнікаў “Белоруссия в печати...” XVI — пач. XX стагоддзяў, складзеных бібліёграфам Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі Марыяй Аляксандраўнай Васілеўскай. Раскажыце аб гэтай працы.*

— Сама асоба гэтай жанчыны была такая, што адмовіць было немагчыма. Яна патэлефанавала А.Мальдзісу і мне і прапанавала стаць рэдактарамі. Мы з ёй супрацоўнічалі некалькі гадоў. Часам я прыходзіў да яе дадому. Мы доўга сядзелі з яе картатэкамі і абмяркоўвалі кожную картку. Я дапамагаў у вызначэнні перыядаў, якім было прысвечана літаратура. І як гісторык прытрымліваўся таго, што апісанне матэрыялаў навінна быць зроблена на мове арыгінала, нават з захаваннем асаблівасцей арфаграфіі.

— *Анатоль Пятровіч, у Вас багаты студэнцкі стаж — Вы скончылі медінстытут, інстытут замежных моў, затым — гістфак. Цікава, што чытаў студэнт і чытае гісторык Анатоль Грыцкевіч у вольны час?*

— Шмат чытаў літаратуры і гістарычнай, і мастацкай. Мне вельмі падабалася наша літаратурная класіка. У захваленні быў ад Максіма Багдановіча, Янкі Купалы, некаторых вершаў Якуба Коласа. З рускай літаратуры я чытаў шмат. Асабліва мне падабалася “изысканная литература” першай паловы XIX стагоддзя — Пушкін, Лермантаў, з другой паловы — я заўсёды любіў графа Льва Мікалаевіча Талстога. З польскіх аўтараў чытаў Генрыка Сянкевіча і Баляслава Пруса. З ішніх — англійскіх, французскіх аўтараў — прачытаў усю класіку. Крышчак чытаў і сучасных амерыканскіх аўтараў. Вельмі рэдка штосьці перачытваю. Але зараз як раз перачытваю “Агіём і мячом” Генрыка Сянкевіча. Лічу, што мастацкая літаратура з’яўляецца і сведкам гісторыі свайго часу.

— *Вось мы і даведаліся пра многія таямніцы Вашых узаемаадносін з кнігай, бібліятэкай, бібліяграфіяй, факультэтам і універсітэтам, дзе рыхтуюцца будучыя прафесіяналы гэтых відаў дзейнасці. Яшчэ адным сведкам Вашага плённага супрацоўніцтва з універсітэтам культуры стаў выхад бібліяграфічнага паказальніка Вашых навуковых прац у серыі “Дзярчы навукі і культуры Беларусі”. Падрыхтаваны Вашымі былымі студэнтамі, ён з годнасцю стаў у адзін шэраг з аналагічнымі выданнямі, прысвечанымі У.Пічэту, М.М.Улашчыку. Далейшае Вам плёну ў працы і шчыры дзякуй за цікавую размову.*